

תוכן העניינים

כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע

19	פרק ראשון מלך שהשלום שלו
41	פרק שני בין מלכא למלכא
55	פרק שלישי תורת אמת בפיהו
77	פרק רביעי תומכי תמימים
99	פרק חמישי רועה את אחיו
131	פרק שישי ארץ נחלת אבות
151	פרק שביעי ליום אחרון

כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע

175	פרק ראשון נצר לגזע קודש
189	פרק שני נזר ישראל ותפארתו

209	פרק שלישי בעול ההנהגה
227	פרק רביעי בשנות תהפוכות
245	פרק חמישי כלי גולה
271	פרק שישי אלה מסעי
289	פרק שביעי קומי צאי מתוך ההפכה
303	פרק שמיני ויהי בנסוע הארון

כ"ק אדמו"ר זי"ע

327	פרק ראשון עדין לגאון
345	פרק שני לכה דודי לקראת כלה
365	פרק שלישי המבדיל בין קודש לחול
389	פרק רביעי יוציאם מחושך וצלמוות
405	פרק חמישי איש אשר רוח בו
429	פרק שישי תורת מנחם
445	פרק שביעי הכהן הגדול מאחיו

פרק שמיני

475 לב כל קהל ישראל

פרק תשיעי

495 יושב בסתר

הרשב"ב נולד לאביו הקדוש רבנו המהר"ש ולאמו הרבנית רבקה ע"ה ביום שני פרשת חיי שרה, כ' לחודש מרחשון תרכ"א.

יהי לכם בן טוב

על הולדתו סיפרה אמו הרבנית רבקה: "ביום יו"ד כסלו תר"כ חלמתי שראיתי את אמי ואת סבי אדמו"ר האמצעי בפנים צהובות. אמי אמרה לי: רבקה, את ובעלך כיתבו ספר תורה. והסבא אדמו"ר האמצעי אמר: ויהיה לכם בן טוב, ועל שמי אל נא תשכחו. ואמי הוסיפה: רבקה, השומעת את מה שאבי אומר לך? ואיקץ.

"כל היום הייתי טרודה בדבר החלום, אבל עם בעלי הרבי מהר"ש לא דברתי מאומה ולא סיפרתי לו על דבר החלום. כעבור יומיים או שלושה חלתה חמותי הרבנית בחולי של חום, ואני הייתי משמשת אותה. בלילה סר החום ובבוקר הוטב לה. אחרי התפילה נכנס חותני הרבי ה'צמח צדק' לחדר חמותי הרבנית לבקרה, ותספר לו שבלילה חלמה חלום. ויאמר חותני: איתא בגמרא שחלום יפה לחולה, ובעניין החלומות יש שתי דעות. האחת שמאמינה בחלומות, והשניה שאיננה מאמינה בהם. ופנה אלי ואמר: וחלום טוב בוודאי שיש לקיימו. כשהלך חותני והתבוננתי במה שאמר בדבר החלומות ודברי

1. הרבי הרי"צ ציין זאת (רשימת היומן, עמ' רעז): אדמו"ר נ"ע, אני וחנה תחי', נולדנו ביום ב' בשבוע.

קדשו האחרונים שחלום טוב בוודאי שצריכים לקיימו - הרהרתי במחזה החלום שראיתי ביו"ד כסלו והחלטתי לספר לבעלי את דבר החלום.

"ברם בבואי הביתה מצאתי שבתנו דבורה לאה חולה במחלת הגרון ועם חום גבוה, והייתי טרודה כמה ימים עד ששכחתי כל העניין. כעבור כשלושה ימים סר החום ושבה לאיתנה.

"בליל י"ט כסלו חלמתי עוד הפעם שבאו אליי אמי הרבנית, זקני אדמו"ר האמצעי ועוד אדם זקן אחד. אמי אמרה לי: רבקה, את ובעלך כתבו ספר תורה. זקני אמר לי: ויהיה לכם בן טוב. והאיש הזקן אמר: אמן כן יאמר ה'. ואמי סיימה: סבא, ברך אותה! ויברכני, סבי אדמו"ר האמצעי ואמי ענו אמן, וגם אני אמרתי אמן בקול רם, ואיקץ.

"בעלי הרבי מהר"ש כבר התעורר משנתו, אך עודנו היה בחדר, וישאלני: מה זה שמעתין אומרת 'אמן'. נטלתי את ידי ואמרתי לו, כך הדבר. חלום חלמתי ובעוד שעה אבוא לחדרו ואספר לו. סיפרתי לבעלי דבר החלום דיו"ד כסלו כלשונו, והחלום בלילה העבר. ויאמר לי בעלי: חלום טוב הוא. ומדוע לא סיפרת לי מיד כשחלמת ביו"ד כסלו? כי חלומות כאלה הם מדברים העומדים ברומו של עולם. וביע רצונו שספר התורה יכתב על קלף מעורות שחוטים וכשרים. קלף כזה לא בקל למצוא ועד שהשיגו כמה יריעות של קלף ארכו כחמשה שבועות.

"חותני הרבי ה'צמח צדק' ציווה לבעלי שהתחלת כתיבת הספר תהיה בחשאי בנוכחות אחיו בלבד, וההתחלה תהיה בחדרו. וביום חמשה עשר שבט החלו בכתיבת ספר התורה בחדרו של חותני בחשאי. בעלי זרז את הסופר בכתיבת הספר ובחדש אלול כמעט ונגמרה. בעלי חשב שלמחרת יום הכיפורים שחל ביום החמישי יהיה הסיום למזל טוב, וחותני הסכים לכך. אני הייתי הרה ולא יכולתי להתעסק בהכנת סעודת המצווה של הסיום, כי בעלי רצה לעשות סעודה גדולה וחותני הסכים לכך. ולקחו איש מיוחד שיסדר הכל.

"במשך הימים של ראש השנה ועשרת ימי תשובה נתפרסם שלמחרת יום הכיפורים נעשה סיום ספר התורה. וכמה אורחים שבאו ליום הכיפורים נשארו לסיום. למחרת יום הכיפורים, השכם בבוקר, קרא חותני את בעלי

ואמר לו: היום תערוך סעודה גדולה, גם אני אבוא לסעודה ואומר דא"ח. אבל הסיום לא תעשה היום ולא אמר שום טעם.

"ביום שני י"ג חשוון קרא חותני את בעלי ויאמר לו: היום בערב תקרא את הסופר לחדרי, ותקרא את אמך ונעשה סיום הספר בחשאי. אני תפרתי את המעיל של ספר התורה. וכשהכנסתי את המעיל לחדרו של חותני, אמר לי: מזל טוב, ויקים השי"ת את דבר הברכה שברכו אותך חותני וסבי.

"ביום שני בעשרים לחדש מרחשון תרכ"א בשעה תשע בבוקר ילדתי את בני למזל טוב ולאריכות ימים ושנים".²

בבריתו של אברהם אבינו

שמו הקדוש בישראל דובער נקרא על שם אדמו"ר האמצעי, רבנו דובער נ"ע, והשם שלום הוא על שמו של אבי ה'צמח צדק' רבי שלום שכנא, וכך מספרת שוב הרבנית נ"ע³:

"לברית מילה שהיה צריך להיות ביום כ"ז חשוון באו הרבה אורחים מכמה עיירות הסמוכות והכינו סעודה גדולה. בשבת קודש פרשת חיי שרה היה 'הבן זכר' וביום השבת 'שלום בן זכר'. באותה שבת אמר חותני הרבי ה'צמח צדק' שתי פעמים דא"ח. בלילה בא להתוועדות 'הבן זכר' וכן במסיבת 'השלום בן זכר', ובכל פעם ישב כשעה והיה בשמחה גדולה.

"ביום ראשון בלילה היו הרבה עשרות אורחים וכן גיסי, בני חותני, נעורים כל הלילה באמירת המזמורים ולימוד הזוהר שנוהגים בלילה שלפני הברית, וואך נאכט. בעת ההיא הייתה חמותי הרבנית חלושה בבריאותה ובחדרה לנה אתה בתה גיסתי מרת דבורה לאה. וחדר חמותי היה ליד חדרו של חותני.

"בלילה, בשעה שלוש בערך, שמעה חמותי וגיסתי שחותני מדבר עם המשרת ר' חיים דוב. חמותי בקשה את בתה שתלך לראות מה קרה בחדר חותני, שבשעה מאוחרת כזו קרא את המשרת הנמצא בחדר השני. מחדרו

2. ספר התולדות, עמ' 3.

3. שם, עמ' 5.

של חותני, גיסתי שמעה שחותני מצווה את ר' חיים דוב לומר לבעלי שמחר לא יהיה הברית מילה, ותבוא ותספר לחמותי את אשר שמעה. חמותי הצטערה מאוד על כך, ותשלח את בתה לבקש את חותני שיחדל מלשלוח לומר לבעלי שהברית לא יהיה בזמנו, בטענה שאנכי הייתי חלושה אז, וכשאוודע שהברית נדחה אצטער ויזיק לבריאותי.

"חותני לא אבה לשמוע, ואמר לשלוח את ר' חיים דוב בשליחות האמורה. חמותי שלחה את גיסתי פעם שניה אל חותני, בבקשה שלא ידחו הברית מילה, בטענה כי באו הרבה אורחים והכינו סעודה גדולה והוי הפסד מרובה, וכבוד החסידים וצערם.

"חותני ענה שהוא יודע ובקי בדין, ויש לו טעמים שהברית לא יהיה בזמנו, ורוצה לשלוח את משרתו לומר לבעלי על כך. ותשלח חמותי את בתה פעם שלישית אל חותני בבקשה לחדול מלשלוח את משרתו להודיע שהברית לא יהיה במועדו, והוסיפה ואמרה בתוקף כי בהיותה בת תלמיד חכם הרי בכוחה לומר וזכותה זו היא דורשת ממנו כעת.

"חותני אמר לגיסתי: מה אוכל לעשות לאמך הרבנית, מאחר שהיא רוצה כך, ודורשת בדין בת תלמיד חכם, הריני מוכרח לקיים רצונה אבל הדבר כן הוא: הכנסת ספר התורה הייתה במועד שהייתה צריכה להיות, כי הכל בהשגחה פרטית כפי רצון העליון יתברך, והכנסת הוולד לבריתו של אברהם אבינו ע"ה תהיה גם כן במועד שצריכה להיות.

"למחרת, ביום השני, היה הסדר הנהוג בכל זמן ברית. בבית הכנסת הדליקו נרות. כל המתפללים לא אמרו תחנון. אחרי התפילה נכנס חותני לבית הכנסת, הכינו את הכסא של אליהו וחותני היה צריך להיות הסנדק. הביאו את התינוק. בעלי היה מוהל אומן ומכיוון שרצו למול ראו שאי אפשר למול אותו. ובעלי ועוד כמה מוהלים מובהקים החליטו בהסכמת חותני שבהכרח לדחות את הברית. חותני נשאר בבית הכנסת וציווה להביא משקה ומזונות כפי הנהוג. שתה לחיים ואמר דא"ח והמסיבה נמשכה ונתאחרה עד זמן מנחה.

"אור ליום שני גר ב' דחנוכה קרא חותני לבעלי ואמר לו: מחר תעשו הברית מילה של בנכם ויהיה בחדר התפילה שלי ובחשאי, רק במעמד אחיך

והקרובים ביותר שלא יהיו יותר משני מניינים. ותכף הוסיף ואמר: והלוחות שניתנו בחשאי נאמר עליהם 'לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם'. חותני אמר לקרוא את הילד בשם שלום דובער על שם אביו של חותני ועל שם אדמו"ר האמצעי".

אדמו"ר ה'צמח צדק' הנה בעת הברית של בניו ונכדיו היה קורא להם גם כן שם בראשי תיבות (מהרי"ל, מהר"ש וכיו"ב). בשעת קריאת השם של רבנו הרש"ב אמר כהאי לישנא: 'רש"ב בשר שבר', צריכים לשבור בשר הגוף. ונולד כ' חשון תרכ"א שיש בזה שני כפי"ן שהוא הרמז לכתרא עילאה⁴.

בדיוק כמו חותני

פעם, בהיותו תינוק, ישב בחיק זקנו רבנו ה'צמח צדק'. לקח ה'צמח צדק' את השטריימל שלו ונתן בראש נכדו, והביט בפניו ואמר: "פונקט דער שווער" - בדיוק כמו חותני, כ"ק אדמו"ר האמצעי⁵.

לפי גירסא קצת שונה נאמרו הדברים כשהיה ר' הלל מפאריטש אצל ה'צמח צדק'. הוא ראה את רבו מחזיק בידיו הקדושות את נכדו הרש"ב וה'צמח צדק' אמר לו: "ער וועט זיין א רבי. ער איז פונקט דער שווער" (הוא יהיה רבי. הוא בדיוק כמו חותני - אדמו"ר האמצעי)⁶.

בהיותו בן שלוש, בשעת התגלחת והנחת פאות הראש, צוה רבנו ה'צמח צדק' לבנו רבנו מהר"ש לסדר זאת בחשאי, ובערב לפני המעת לעת שהיה בן שלוש צוה להביא את הנער לחדרו מבערב וילין בחדרו. בבוקר בקומו משנתו צוה למשרת ר' חיים בער שיטול את ידי הילד ובעצמו אמר אתו הברכות וענה אמן.

אחר התפילה קרא לבנו הרבי מהר"ש ולכלתו הרבנית רבקה, הורי הילד, ואמר להם: פך השמן הרוחני שנתן מורנו הבעש"ט לתלמידו מורנו הרב המגיד ממזריטש למשוח את רבנו הזקן לנשיאות לדורותיו, הנה בכוח זה

.....

4. ספר השיחות תרצ"ו, עמ' 113.
 5. רשימות דברים, עמ' 160, בשם ר' שמואל גרונוס אסתרמן.
 6. שמועות וסיפורים ח"א, עמ' 81. ובאלה תולדות פרץ, עמ' 661: "אט דאס וועט זיין א רבי פונקט דער שווער" (זה יהיה רבי בדיוק כמו חמי).

נמשח חותני הרבי האמצעי, ואני הנה בכוח זה משחתי אותך ובכוח זה הנני מושחו⁷.

בן שלוש שנים הכניסוהו ל'חדר'. מקום ה'חדר' היה בחדר השני של בית המדרש הקטן של הרבי ה'צמח צדק'. בכל יום היה נכנס עם אחיו הבכור רבי שניאור זלמן אהרן (הרז"א) אל סבו ה'צמח צדק' לומר לו צפרא טבא, וה'צמח צדק' היה משתעשע אתו בייחוד ושואלו ללימודיו ביום אתמול. כשהכניסוהו ל'חדר' זרק לו סבו ה'צמח צדק' סוכריות, באומרו שמלאך מיכאל זרק לו אותן. הדבר נתקבל ברצינות בלב הילד ולא רצה לאכול את הסוכריות כי היו יקרות בעיניו מאוד. ערב פסח היה המנהג לבדוק גם את כיסי הבגדים של הילדים הקטנים. קרא ה'צמח צדק' את נכדו ושאלו מה עשה עם הסוכריות, ונאלץ אז לאכול אותן⁸.

בקטנותו לא בכה רבנו הרש"ב הרבה. רק חייך וצחק לכולם. פעם העלתה אמו הרבנית את האור בחדר והרבי החל לצחוק. כשראתה זאת, אמרה הרבנית: "ער איז געבארען געווארען א חסיד" (הוא נולד חסיד). כשסיפר המהר"ש את הדברים האלו לרבנו ה'צמח צדק', מיהר לתקן ולחדד: ער איז ניט געבארען געווארען א חסיד, ער איז געבארען געווארען א רבי (הוא לא נולד חסיד, הוא נולד רבי)⁹.

בשנת תרכ"ה, בהיותו בן ארבע, הכניסתו אמו הרבנית ע"ה אל זקנו ה'צמח צדק' ביום הולדתו, שחל אז ביום השבת קודש פרשת וירא (או שמא בשנת תרכ"ו, בהיותו בן חמש, בשבת שלפני יום ההולדת¹⁰). פרץ הילד בבכי ופצח בשאלה כלפי זקנו הגדול: מפני מה נראה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ע"ה, ואנחנו איננו רואים. ויען לו זקנו: כשיהודי צדיק בן 99 שנה מקבל עליו למול את עצמו, ראוי הוא שיתגלה אליו הבורא¹¹.

כשהיה בן שלוש או ארבע, שאל פעם את אחותו דבורה לאה, איזו ברכה לעשות על איזה מאכל, ואחר כך נודע לו שהיה טעות, ובכה ואמר כי ישאל

7. ספר התולדות, עמ' 6.

8. שם, עמ' 7.

9. מגדל עז, עמ' רכ. וראה גם ספר השיחות תש"ו, עמ' 15.

10. לקוטי שיחות ח"ה, עמ' 87, ובהערה 6.

11. היום יום, ט' חשוון. רשימת היומן, עמ' רעו.

את אביו תיקון על זאת, וצחקה אחותו ואמרה: עס איז א קלייניקייט (אין זה כי אם דבר קטן וקל ערך). ואמר: ס'איז שוין גאר ניט קיין קלייניקייט (זה כבר בכלל לא דבר קטן)¹².

עוד מקטנותו הצטיין ביראת שמים שלו וסיפורים רבים סיפרו על כך בני המשפחה. וכך סיפרה אמו הרבנית רבקה: פעם אחת והוא בן ארבע שנים לערך הביא החייט בגד שתפר עבורי. בשעת בדיקת הבגד הוציא הילד לתומו חתיכת אריג מכיסו של החייט. החייט נתבייש מאוד ויתחיל להצטדק, ששכח שנשאר אצלו מהאריג הניתן לו לתפירת הבגד. כשהלך החייט אמרתי לבני: ראה כי על ידך נתבייש החייט. ויתחיל הילד לבכות מרה. כעבור כמה שבועות חקר אצל אביו הרבי מהר"ש במה אפשר לתקן עוון הלבנת פנים, על שאלת אביו מדוע הוא מתעניין בזה ענה שהוא רוצה פשוט לדעת זאת, אבל לא סיפר מאומה. שאלתי אותו מדוע לא סיפר כל פרשת המאורע, ויאמר: המעט כי הלבנתי פני איש עוד אוסיף לחטוא ברכילות ובלשון הרע¹³.

בהיותו בן חמש שנים, אכל בצהרים מאכלי בשר והיה זהיר לאכול מאכלי חלב שש שעות אחרי אכלו מאכלי בשר. פעם טעה ואכל מאכלי חלב בערב, והיה זה אחרי שהמתין אחר אכילת בשר רק חמש שעות. ואחר שנתוודעה לו הטעות, בא אל אביו רבנו מהר"ש שילמד אותו תיקון על שעבר עבירה זו¹⁴.

מאז שנת החמש לימי חייו נראתה בו שקידה גדולה. ויהי ביום מלאת לו חמש שנים הורה הרבי ה'צמח צדק' לבנו הרבי מהר"ש ולאשתו הרבנית רבקה להכניס את בנם הרש"ב אל חדרו לברכו, וזולתם וזולת שנים מהמקושרים שגם הם יכנסו בשעת הברכה לא ידעו מזה. במשך השנים, הנה בהזדמנויות שונות הואיל הרבי לספר עניין זה, ובכל פעם היו פני קדשו מאירים באמרו: "ברכתו של הסבא ה'צמח צדק' העמידה אותי במקום אחר לגמרי. הסבא עשה אותי לבעל כשרונות"¹⁵.

12. ספר השיחות תש"ו, עמ' 15.

13. ספר התולדות, עמ' 8.

14. רשימות דברים, עמ' 160.

15. ספר התולדות, עמ' 10.